

TERESA-MARIA VINYOLES i VIDAL

*EL PRESSUPOST FAMILIAR D'UNA MESTRESSA
DE CASA BARCELONINA PER L'ANY 1401*

L'economia domèstica és un tema realment interessant i inèdit en els estudis d'Història. La gran economia apareix analitzada des de fa una pila d'anys a tots els manuals, però de la seva incidència en el pressupost familiar no se'n parla. Hi ha un gran interès per la història social, però els problemes que tenia la mestressa de casa perquè els diners i el blat li arribessin fins a final d'any, no han estat ni tant solament citats.

La intenció d'aquestes pàgines no és pas la de fer un treball sistemàtic i exhaustiu sobre l'economia domèstica a la societat urbana baixmedieval, però voldria fer unes reflexions sobre el tema. Aquestes petites reflexions voldria centrar-les concretament en la tasca d'administrar els béns necessaris per les despeses diàries, el més quotidià i el més difícil de l'economia domèstica, la part central del que Eiximenis en diria *ben governar la casa*.¹

Cal partir del matrimoni com a cèl·lula econòmica fonamental, on la divisió del treball i l'aportació de béns al fons comú queden perfectament establerts pel costum. El marit (mercader, menestral, funcionari, mariner...) aporta uns ingressos periòdics en metàl·lic i de vegades també uns aliments, extrets dels camps i vinyes que molts ciutadans tenien a la vora de la ciutat. L'aportació econòmica de la dona al matrimoni era el dot, que des del moment de les núpcies ajudava a sostenir les càrregues de la nova família. Només esporàdicament, entre menestrals, ella ajudava a l'obrador, o bé cosia, teixia o filava a casa a compte d'altre. La tasca de la muller, a la societat urbana, consisteix en tenir cura de la llar i dels fills i administrar els béns per cubrir les despeses familiars.

Per analitzar com es portava a terme l'administració d'aquests béns, em recolzaré essencialment en un document molt interessant que es conserva en el fons

1. EIXIMENIS, *Lo Libre de les dones*, Departament de filologia catalana, Universitat de Barcelona, Edicions Curial, Barcelona, 1981, vol. I, cap. XCI.

notarial de l'Arxiu de la Catedral de Barcelona. Es tracta de la sentència arbitral que adjunto al final d'aquestes pàgines. Sentència d'un *home bo* sobre el pressupost d'una mestressa de casa, muller d'un mercader, mare de tres fills, el marit de la qual considerava que el pressupost era excessiu; l'*home bo*, o persona imparcial, elegida per dirimir el plet sobre les despeses familiars, aprova el pressupost de la dona.

No insistiré sobre l'interès d'aquest document, que podríem qualificar d'únic; les persones interessades en el tema, que vulguin llegir-lo, es donaran compte que per ell mateix omple unes pàgines de la història de la societat barcelonina d'aquell temps. De tota manera, i encara que davant de documents com aquest moltes vegades els comentaris sobren, intentaré fer-lo servir com a marc per aquestes reflexions sobre l'administració de l'economia domèstica a la Barcelona baix-medieval.

LA DONA COM ADMINISTRADORA DE LA LLAR

Cal matitzar molt quan es parla de la dona com administradora dels béns familiars i quan es parla de la dona com a mestressa de casa. La documentació deixa ben clar que el veritable administrador i senyor dels béns familiars és el marit, salvada per endavant l'estricta separació de béns ente marit i muller.²

Si analitzem el document que ens ocupa veiem que el marit, Ramon de Manlleu, no posa en mans de la muller tots els béns familiars, sinó només la quantitat que creu imprescindible per les despeses quotidianes. La muller, Esteveta, no pretén administrar tots els guanys del marit, l'única cosa que vol és cubrir les despeses.

Eiximenis, en el *Libre de les dones*, afirma que la dona deu bé governar sa casa, divideix el bon govern de la casa en tres punts: ajustar, retenir i administrar. De tota manera, quan analitza les tres tasques afirma que *ajustar de dona no pot ésser molt, car la aministració de la casa la empatxa... prou fa en aquesta part si ffa fer als altres, e en especial a punyir son marit a trebayllar e a legudament ajustar d'on puxen viure e heretar lurs infans*.³ La seva tasca en aquest punt és, doncs, del tot passiva, el qui produeix ingressos a la família és el marit, ella l'ha d'empènyer a treballar per poder viure i deixar quelcom als fills, de fet no pren part activa en la producció econòmica, està massa ocupada en administrar. Administrar què?

Podem afirmar que només la part dels ingressos que el marit considerava

2. En el dret català queda ben clara la separació de béns entre marit i muller. La dona disposa dels seus béns parafrenals i les seves rendes, si en té; el marit té només com a seu propi el guany del seu treball o dels seus negocis, dels que es dedueixen, evidentment els béns necessaris per alimentar la família.

3. EIXIMENIS, obra citada, cap. XCI, pàg. 140.

indispensables per menjar, vestir i atendre als imprevistos de cada dia. Aquesta administració normalment no es produïa sobre uns ingressos fixes, només els funcionaris i els qui vivien de renda disposaven d'una entrada de diners regular i periòdica a la llar. Els altres: mercaders, menestrals, mariners, pescadors, hortelans no depenien d'un salari o d'una renda fixa. Aquesta és la primera dificultat de cara a l'administració de l'economia domèstica.

El problema que es planteja davant d'uns ingressos incerts és analitzat pel mateix Eiximenis, qui destaca que no es podia aplicar la regla d'ajustar les despeses als guanys, ja que moltes vegades els guanys no eren segurs: *mercaders e menestrals no han certes rebudes... pensa en un mercader qui entre tot l'any pensant l'estament de sa casa, e provisió de diverses cases e companyes que té per diverses parts, e les pèrdues que fa, e ls drets que paga, e çò que hom li furta, e çò qui es pert per mar e per terra...*⁴ No sabem, doncs, quins eren els ingressos d'un mercader, és de creure que serien irregulars; és a dir, no sabem quan guanyava en Ramon de Manlleu, no podem, doncs, analitzar si el que gastava la seva muller corresponia al poder adquisitiu de la família, és a dir, als guanys del marit. És de creure que si, ja que l'àrbitre davant d'afers d'aquest tipus sempre tenia en compte que la família fos proveïda segons la capacitat del marit i la condició de la muller.

De tota manera no es tracta pas d'això, el plet que ens ocupa no es va moure perquè el marit cobrava molt o poc, sinó perquè la quantitat que donava a administrar a la dona per les despeses quotidianes no era suficient per a mantenir la família; és de creure que ell disposava dels diners suficients per a mantenir-la segons el seu estament, tot i les despeses que, amb tanta cura, Eiximenis ens diu que tenia un mercader.

El problema de l'Esteveta era que necessitava 75 lliures anuals com a mínim per donar menjar als fills i als esclaus i per comprar la roba per ella, els nens i el servei. No ens apareix al document com a reina i senyora de la llar, sinó com una administradora que estava al corrent dels preus dels articles de primera necessitat, distribuïa les provisions, que de vegades eren per tot l'any: blat, vi, oli, llenya. Sabia perfectament que en una llar hi havia una colla d'extraordinaris i de despeses imprevistes, és a dir, el que Eiximenis en diria la tasca de *retenir*, ja que vénen *pèrdues, caresties, males anyades, persecucions, malalties, heretaments d'infants, e cové ajudar als amichs...*⁵ Esteveta preveu que hi poden haver necessitats, *malalties e d'altres accidents e molts altres extraordinaris qui s'esdevenen tots jorns en cascuna casa*, ella sap que s'ha d'estar preparat per aquestes eventualitats que a voltes són gairebé quotidianes; però amb el pressupost ben just, que presenta, no es veu capaç d'assumir la responsabilitat d'estalviar el suficient per a cobrir aquestes despeses imprevistes. Previsora i conscient que no podrà fer-hi front,

4. Ídem cap. XCII, pàg. 142.

5. Ídem cap. XCII, pàg. 141.

deixa ben clar que qualsevol eventualitat extraordinària correrà a càrrec del marit. Ella administrarà només el necessari per les despeses quotidianes.

Altres dificultats li podien venir a la mestressa de casa a l'hora d'administrar l'economia familiar. Pensem en la gent del poble menut, quins guanys no donaven per viure. Eiximenis ens diu: *pensa en un sabater o simple menestral qui haurà XX florins de cabal e amvides, que tots los se deuria mengar en pa;*⁶ per sota del sabater encara hi hauria la gent sense ofici ni benefici, els quals segurament no en tenien ni per pa. Cal tenir en compte també que el preu del blat no era constant, els anys de carestia pujava enormement, per exemple en el document que estem estudiant es compta el blat, ja mòlt, a 16 sous i mig la quartera, Esteveta s'afanya a dir: *comptant-les al for de vuy, la qual cosa ja ens assenyala la fluctuació del preu del gra. En temps de la mala anyada del 1374 el blat va arribar a valdre a Barcelona 35 sous la quartera.*⁷

Un altre problema per la mestressa de casa eren les llargues absències del marit, si era mercader o mariner, per exemple; si el viatge s'allargava més del previst la casa podia quedar completament desproveïda de menjar i de diners, creant problemes socials veritablement greus, que podien arribar fins i tot a l'extrem, entre la gent més humil de la ciutat, a que la mare es veiés obligada a deixar temporalment al fill a l'hospital.⁸ La malaltia podia deixar sense feina al menestral, que si no treballava no cobrava, la família havia de proveir llavors per mitjà de la dona, els fills o la caritat. La viduetat podia deixar a la mestressa de casa a mercè de les seves pròpies rendes personals, materialment al carrer.

Totes i cada una d'aquestes calamitats es podien confabular contra la mestressa de casa de qualsevol estament, que llavors havia de deixar la seva tasca de senzilla administradora que havia de retre comptes al marit, per la de responsable de la llar i de la seva economia, tasca per la que normalment no estava preparada. Ja hem parlat de que el seu paper era passiu pel que feia referència a les tasques productives, tenia accés a molt pocs treballs, mal remunerats i no qualificats, o havia de viure, en el millor dels casos, de les rendes que els seus béns propis li produïen.

MARIT I MULLER ENFRENTATS PEL PRESSUPOST FAMILIAR

La divisió de tasques i de béns, de la que ja hem parlat, podia portar fàcilment a la incomprensió i a l'enfrontament entre el matrimoni. El cas d'en Ramon i l'Esteveta no és únic, hem trobat d'altres documents que ens parlen de baralles

6. Ídem cap. XCII, pàg. 142.

7. ACB (Arxiu de la Catedral de Barcelona) Cisme d'Occident doc. en paper 1202.

8. Sobre aquest tema n'hem parlat al treball publicat conjuntament amb Margarida González i Betlinski a *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña Medieval*. CSIC, Barcelona, 1982, pàg. 191-285.

entre el matrimoni, però normalment no fan referència als motius que les produïen. De tota manera, sembla que sempre hi juga un paper important el fet que la muller no pot subsistir per ella mateixa, sinó que depèn econòmicament del marit. Un exemple el trobem en la reconciliació davant de notari del matrimoni format per en Pere Rourich i la Francesca: ambdós es comprometeren, l'any 1376, a tractar-se bé en persones i béns; en Pere, a més, prometia, segons les seves possibilitats i la condició d'ella, proveir-la *in cibo et potu, vestitu et calciatu et aliis necessariis alimentis... prout quoslibet bonus vir tenetur et debet providere et alimentari bonam uxorem*.⁹

El deure del marit és, doncs, d'alimentar la dona, gairebé com una assalariada, el treball que ella realitza a la llar no és en absolut reconegut ni apreciat, la majoria de les vegades ben incomprès; especialment els pensadors de les darreries de l'Edat Mitjana imputen a la dona la falta de capacitat i fins i tot la mala voluntat per administrar els béns familiars. Sant Vicent Ferrer, parlant dels lladres, diu: *Qui són ladres! Lo primer ladre és la muller que amagarà çò que porà*.¹⁰ Eiximenis afirma que una de les raons que donaven els maniqueus perquè els homes no es casessin era que les dones, i especialment les mullers, *sien totes ladries e furten tostemps dels béns dels marits en vida e en mort*.¹¹

Aquesta actitud de desconfiar de la bona administració que feia la dona de les coses de la llar deriva evidentment de la mateixa organització de l'economia domèstica. El veritable amo i senyor dels béns és el marit, que és qui treballa, és a dir, qui fa una tasca rentable en quant a ingressos econòmics, ella és més aviat una càrrega, és alimentada de béns del marit i els administra, però ha de passar comptes de les despeses que fa, i, com deia una altra mestressa de casa del segle XIV, *per bé que les dones facen s'hi és pres en mal*.¹² És probable que algunes mestresses de casa no ho fessin del tot bé, no ens pot sorprendre si tenim en compte que hi havia mestresses de casa de dotze o catorze anys, i tenint en compte també que la majoria d'elles no tenien cap mena de preparació.

No és aquest el cas d'Esteveta. Si bé és de creure que seria jove, potser no tindria els 25 anys,¹³ no seria una criatura, era mare de tres fills, que ja menjaven normalment, i sembla que ja tenia certa experiència en l'administració de la llar. Pel que fa a la seva preparació, evidentment sabia comptar, no sembla una dona inculta, i se'ns presenta amb el caràcter suficient per moure un plet i cercar amics que la protegissin contra la suposada garraperia del marit.

9. AHPB (Arxiu Històric de Protocols de Barcelona), Pere Martí 28-VIII-1376/9-XII-1376, fols. 27 v.-28r.

10. VICENT FERRER, *Sermons* III, Barcino «Els nostres clàssics», Barcelona, 1975, pàgina 69.

11. EIXIMENIS, obra citada, cap. LXXXVII, pàg. 133.

12. ACB, Cisme d'Occident, doc. en paper 1204.

13. Fins als 25 anys no s'era major d'edat. El fet que Esteveta no actués per ella mateixa sinó a través d'alguns amics ens fa pensar que no tindria encara aquesta edat.

En aquest cas queda ben palès que els problemes entre el matrimoni sorgeixen per culpa del pressupost familiar. L'Esteveta es queixava de que *lo dit marit seu no provehie ella, fills ne companyes lurs de çò que mester avien per sustentació de lur vida, e altres coses a ells necessàries*. En Ramon, fent-se ressò de l'opinió generalitzada entre els seus conciutadans, de que la dona era mal administradora, afirma: *que si alguna cosa freiturave no ere colpa sua, ans se segueie per mala cura, regiment e administració la qual la dita dona avie en regir e administrar les coses per ell comprades a obs de la dita provisió*. Com veiem es queixa de que la seva dona regia i administrava malament el que ell creia que era suficient per les necessitats de la casa, de tota manera sembla, per aquestes mateixes paraules, que ella realment no regia ni administrava, sinó només repartia les provisions, portades per ell, durant els dies de l'any. En definitiva, o bé ens trobem davant d'una dona malgastadora, o bé davant d'un marit ronyós.

Dues acusacions greus, suficients perquè el matrimoni portés mala vida. Intervingueren els amics d'ambdues parts, estudiaren un pressupost, ell el feu rectificar, no va quedar content encara de les despeses a fer. Llavors es va cercar un àrbitre, un llicenciat en lleis anomenat Hug d'Ubach, el qual, després d'haver parlat amb les parts i haver analitzat el pressupost (només rectificat, a petició d'en Ramon, la partida corresponent al vi), el va donar per bo. Va convocar a Esteveta i a uns testimonis a casa seva, al cap del carrer del Regomir, afirmant de paraula i confirmant amb el present escrit, que el pressupost no era excessiu, com pretenia en Ramon, sinó tot ben necessari. El nostre mercader quedava, doncs, obligat a proveir per un any la seva llar amb la quantitat de diners i les bótes de vi continguts en el pressupost de la seva dona. Ara bé, després d'aquell eny, és de creure que Esteveta continuaria amb els mateixos problemes econòmics de sempre, ja que la sentència arbitral no comprometia al marit més que a seguir aquell pressupost durant un any, del desembre del 1400 fins al novembre del 1401.

UNA LLIÇÓ D'ECONOMIA DOMÈSTICA

Si analitzem detingudament el pressupost, podem destacar una sèrie de trets que ens ajudaran a entendre perfectament el funcionament de l'economia d'una llar de mercaders a la Barcelona del 1400.

El pressupost es fa per tot l'any. La mestressa de casa calcula la quantitat d'aliments i d'altres coses necessàries per la família durant els dotze mesos de l'any; el marit, en el cas que ens ocupa, li dóna els diners en dos terminis, a finals de novembre i durant el mes de maig. El producte del que disposa en espècies, en aquest cas el vi, li és entregat a la dona tot de cop, i l'ha d'administrar al llarg de l'any.

El primer que hem de destacar és que el pressupost es fa en funció de les persones que hi ha a la casa, que són set en total: el matrimoni, dos fills, una

filla, una esclava i un esclavet.¹⁴ Com diria el document, hi ha set *menjadors*, és a dir, s'ha d'alimentar a set persones. No es parteix d'una xifra global a repartir entre diferents despeses, sinó d'unes necessitats reals, d'uns preus dels articles de consum i d'unes quantitats suficients dels mateixos per abastir a la família.

La major part del pressupost està destinada a menjar, i encara més concretament a blat. El pa i el vi eren la base de l'alimentació d'aquell temps, i això regia per a tots els estaments. Veiem en el document que la partida més gran que apareix és la del blat necessari per alimentar la família durant l'any. Es fa un càlcul d'un promig de cinc quarteres anuals per persona, és a dir, 350 litres de blat, que vindrien a representar un consum de més de tres quarts de quilo de pa diari per persona. Si tenim en compte que al *Llibre del Coc*, datat al 1331, es diu que els canonges reben per dinar un pa de 28 unces i un de 18 per sopar, ens representaria un quilo i mig de pa diari per barba.¹⁵ Comparant amb la llar dels Manlleu, veiem que la quantitat és sensiblement menor, ja que a la llar del nostre mercader només hi ha un home, per les dones i els infants es calcularia una quantitat menor de pa; ens vindria, doncs, a donar el consum normal de pa a una família mitjana barcelonina. No és una xifra exagerada, documentem que durant la mala anyada del 1374, una família racionava el pa al mínim necessari per a viure, i calculava aquest mínim, per una dona, de 14 unces,¹⁶ quasi mig quilo; no ens ha d'estranyar que en època normal es calculés gairebé el doble.

És de tal manera el pa la base de l'alimentació, que totes les altres coses que formaven part del dinar o sopar de les famílies barcelonines s'esmentaven amb el nom genèric de *companatge*, és a dir, carn, peix, ous, formatge, etc. L'Esteveta calculava una despesa de dos diners diaris per persona per a cubrir aquest companatge. No sembla una quantitat excessiva si comparem amb el preu dels articles de primera necessitat a Barcelona durant aquells anys. La carn de moltó, que era el tipus de carn que es consumia bàsicament a Barcelona, costava a 16 diners la lliura, és a dir, que amb dos diners només es podien comprar cinquanta grams de carn per persona, que s'haurien de repartir entre dinar i sopar. El fetge, que era el producte càrnic que estava millor de preu, valia tres diners la lliura; una gallina, menjar reservat a les festes i als malalts, costava dos sous i mig;¹⁷ el formatge de Mallorca, que era el que amb més quantitat es menjava a Barcelona, valia 12 diners la lliura,¹⁸ és a dir, que cent grams de formatge costarien tres diners; no arribaria,

14. Consta en el document que en el moment de redactar el primer pressupost s'havia calculat amb l'existència de dues esclaves a la casa, una de les quals ja s'havia venut en el moment de la sentència, en lloc d'ella hi havia a la llar un esclavet.

15. El *Llibre del Coc* es conserva a l'Arxiu de la Catedral de Tarragona.

16. ACB, Cisme d'Occident, doc. en paper 1201.

17. AHCB (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona) Registre d'ordinacions de l'any 1393.

18. AHCB Patrimonial, varia 30 A. (document del 1401).

doncs, el pressupost calculat per comprar cent grams de formatge diari per persona. La despesa que es fa per companatge sembla, doncs, més aviat curta.

El vi, l'altre aliment bàsic, no l'havia pas de comprar la família Manlleu, ja que en Ramon tenia vinyes i un bon celler. La dona reclamava pel consum familiar quatre bótes de mena de bon vi. Segons ordres dels Consellers les bótes de mena havien de mesurar més de 96 quarteres, no menys,¹⁹ és a dir, que aquesta família de set membres, a la que hi havia al menys tres infants, bebiem un promig de 270 litres de vi a l'any per persona, és a dir, tres quarts de litre diaris per barba. L'Esteveta reclamava que fos bon vi, en Ramon va lograr regatejar en aquest punt, i l'àrbitre va consentir que el vi no fos tot de pur most, en Ramon podria barrejar-hi remost i aiguades en proporció de mitja bota per cada bóta de vi bo.

L'altra partida del pressupost és de greix, un bacó de carnsalada per passar l'any i una gerra de 16 quartans d'oli, entre la cuina i el llum, uns 65 litres, quantitat que veiem petita comparada amb la gran quantitat de pa i vi que es consumia.

Es calcula la llenya per encendre el foc, el preu que costa transportar-la; a més en Ramon ha de proveir la casa amb sarments de la seva vinya per facilitar l'encesa del foc.

En el grup de despeses extraordinàries s'hi compten dues coses ben diferents: per un costat es té present el necessari per les festes, especialment per les festes anyals, que es celebraven a la ciutat amb dinars especials: amb volateria, confits, etcètera, es celebraven quatre festes anyals, més d'altres festes en que també es feia algun extraordinari. L'altra part de despeses extres, està destinada a la fruita, seca i tendra, per tot l'any, les cebes, els alls, la sal, els ingredients per fer les salses, *e per moltes altres mesquinaries qui són necessàries a cascuna casa entre l'any*. Tot plegat, entre extraordinaris, fruita i complements, vindrien a resultar uns 8 sous al mes.

L'única cosa que hi ha al pressupost que no fa referència a l'alimentació, és una partida del vestit dels infants, el servei i la mateixa Esteveta, de drap de llana i camises, capells i sabates. Cal destacar que no es parla per a res de la roba del marit, que hauria de comprar-la pel seu compte i dels seus diners. La roba que ve citada és roba senzilla i s'especifica que és de llana; no apareix res que pugui semblar superflu, no sembla tampoc massa elevat, el que es calcula per vestir, si es té en compte que la roba era cara.

Fixem-nos que no hi ha res previst per millorament de la llar, ni roba de casa, ni estris de cuina, no hi ha res que sembli innecessari, tret potser dels extraordinaris pels dinars de les festes. Pressupost just, segons afirma l'àrbitre, opinió que es pot compartir després d'analitzar les xifres. Pressupost en el que hi veiem totes les coses necessàries, res superflu, però pressupost al que evidentment no podia arribar-hi una família dels estaments més humils de la ciutat, ni els menes-

19. AHCB, Registre d'Ordinacions 1, fol. 4r.

trals dels que ens parla Eiximenis amb un cabdal de 20 florins, ni els funcionaris municipals que venien a cobrar un salari de 24 lliures anuals, per exemple el vigia de Montjuïc.²⁰ L'Esteveta calculava un pressupost de 75 lliures a l'any, evidentment el poble menut prescindia del servei, moltes vegades del companatge, de la fruita i d'altres *mesquinaries*, i segurament també de bona part del pa i del vi.

DOCUMENT

1400, novembre 26. Barcelona

Sentència arbitral donada per Hug de Ubac llicenciat en lleis, sobre el pressupost familiar presentat per Esteveta, muller de Ramon de Manlleu, mercader de Barcelona, afirmant que les despeses incloses en el document són necessàries per la família.

ACB. Gabriel Canyelles vol. 2

Com qüestió o debat fos entre lo senyer en Ramon de Manlleu, mercader de Barchinona, e la dona Na Sthevaneta, muller sua, ço es que la dita dona se complanie que lo dit marit seu no provehie ella, fills ne companyes lurs en çò que mesters avien per sustentació de lur vida, e altres coses a ells necessaries. Lo dit Ramon lo contrari dient e fermant, allegant que si e en alcuna cosa freyturave no ere colpa sua ans se seguie per mala cura, regiment e administració la qual la dita dona avie en regir e administrar les coses per ell comprades a obs de la dita provisió. Per la qual rahó e causa se son seguides diverses vegades entre los dits marit e muller moltes paraules removens entre ells ira e melenconia. En volens alguns amichs, obviat que per la dita rahó e causa dissenció alcuna no.s puirive seguir entre lo dit marit e muller, és estat pensat e requerit que lo dit Ramon donàs e liuràs a la dita muller sua certes quantitats de diners e altres coses contengudes e scrites de sobre en lo present full de paper per fer la dita provessió e altres coses en lo dit full espresades, les quals coses lo dit Ramon atorgave fer solament per un an, moderades emperò primerament les dites coses en lo dit full contengudes, com allegàs ésser algunes massa excessives e posant algunes altres rahons e com convenir no s'en poguessen, fou promès per lo dit Ramon, migançant sacrament de tenir, complir e observar sobre les dites coses tot e quant per mi fos dit, ordenat e declarat. En per amor d'açó jo Uch Ubach, en leys llicenciat, atès lo poder a mi donat vistes e reconegudes les dites coses en lo present full de paper scrites e continuades e agut acort, con-

20. AHCB, Clavaria any 1400.

loqui e deliberació ab amichs del dit Ramon e muller sua, vehent e atnent en les dites coses no ésser res excessiu, ans ésser totes ben necessaries, pronuncio e declar que lo dit Ramon en virtut del sagrament per ell prestat e la promissió per ell feta, do e liure a la dita muller sua per la provisió d'un any^a per la dita dona fahedora a set persones, ço es, al dit Ramon e muller sua, e a dos fills e una filla, una esclava e un sclavet, lo qual uy hi és, com no hi fos en temps que les dites coses se ordonaren en lo dit fuy, ans hi fos una sclava la qual uy no hi és, com sie venuda.

Quatre botes de vi de pur most, d'aquell most lo qual lo dit Ramon ha fet en la sua casa, e si lo dit vi no bastarà a les dites quatre botes mareses, que lo dit Ramon hi faça compliment d'altre vi bo e sufficient e pur most, e per tal com lo dit Ramon ha remost^b e ayguades en sa casa del vi que fet ha, que.n pusque donar si.s volrà en loch del dit vi, metemt-ne una bota per^c miga bota ara de present. E encara haia a donar e liurar a la dita dona totes les quantitats de diners scrites e continuades en lo dit full de paper per fer e complir la dita dona les altres coses contengudes en lo dit full, e per les quals coses les dites quantitats son estades scrites en lo dit full. Les quals quantitats emperò lo dit Ramon li haie a dar e liurar en tot dues pagues, ço es la meytat dins VIII dies primer vinents e esdevenidors, e l'altra meytat per tot lo mes de maig primer vinent, la qual cosa lo dit Ramon solament sie tengut fer complir e observar per un any començador als dies damunt dits^d e no per pus temps si fer no ho volrà, com ab aytal forma e manera sie stat per ell promès d'estar, a dir, ordinació e pronunciació mia.

Pronunciu emperò que si alcunes coses avie scures o dubtoses en aquesta mia pronunciació e declaració que aquelles puxa declarar aytantes vegades com a mi serà vist faedor.

Die veneris XXVI die novembris anno a Nativitate Domini millesimo quadragesimo. Venerabilis Hugo de Ubacho, licenciatus in legibus, existens intus hospicium sue habitacionis quam fore in civitatis Barchinone in capite vici del Regomir potente et requerente domina Stephania uxor dicti Raymundi Manleu, tulit predictam declaracionem.

Testes Berengarius de Carraria, oriundus civitatis Gerunde et Raimundus Oriols, oriundus loci de Calaff diocesis Vicensis.^e

Jhesus^f

Paria que el senyer en Ramon de Manleu per provisió de sa casa hagués obs necesariament les coses següents:

Primerament ha en sa casa VII menjadors ordinariament, los quals han mester comptats uns ab altres, l'any V quarteres de forment per cascun menjador, qui valent XXXV quarteres de forment, les quals XXXV quarteres ab imposició e moltura qui son II sous per quartera, comptant-les al jorn de vuy a raó de XVI solidos VI diners per quartera, com sie molta, valdrien molt mes al jorn de vuy del for dessus dit.

XXVIII ll., XVII s., VI d.

Item parria que hagués mester l'any comptant-ho assi escasament IIII botes de bon vi e més, de mena.

Item parria que hagués mester de companatge entre dinar e sopar per les dites VII persones a rao de II diners per persona per cascun jorn que serien l'any.

XXI ll., VII s.

Item d'altre part parrie que hagués un bachó de carnsalada valent de III florins qui son.

I ll., XIII s.

Item daltra part una gerra d'oli de XVI quartans d'oli entre menjar e cremar comptant-lo ací a raó de III sous la quartera qui valrien.

II ll., VIII s.

Item parria més que hagués mester una somada de lenya per a cremar per cascun mes, qui son XII somades, qui son l'any LXe quintars a raó de XV diners per quintar, ab lo port qui son V sous.

IIII ll.

E ultra la dita lenyla, ha mester les serments de les vinyes del dit en Ramon Manlleu.

Item ha mester més per extraordinari de tot l'any, axí com en les festes anyals e altres festes solemnes de l'any, çò per fruyta secha e verda, sal, ays, sebes, salsa e per moltes altres mesquinaries qui son necessàries a cascuna casa entre l'any, qui serien ací largues d'scriure e de anomenar faent-ne ací compte com pus scassament dir se pot.

V lliures.

Item parria més que hagués ops per provisió necessariament e fort mesquinament comptant ací, ço és per vestir los infants de drap de lana e les esclaves e si mateixa, e per camises, capells e per fer aquelles robes e camises e altres messions qui li leven de fer e per calçar madona de sabates, los infants e les dites esclaves per tot.

XII II.

En cas emperò de necessitat, axí com de malalties e d'altres accidents e molts altres extraordinaris qui s'esdevenen tots jorns en cascuna casa, axí com a Déu plau, e en cas de creiximent de companya, que'l dit en Ramon de Manleu hi haja a supllir e suplir e provehir lo dit Ramon e no pas la dita dona en çò que hi sia necessari.

- a. Segueix *per les coses en lo dit full per la dita faedores*, ratllat.
- b. Segueix *e ayduades*, ratllat.
- c. Segueix *miya*, ratllat.
- d. Des de *començador fins a dies*, interlineat.
- e. Des de *die veneris*, fins al final, escrit d'una altra ma.
- f. Aquí comença el full de paper que conté el pressupost, escrit d'una altra ma.
- g. Segueix *somades*, ratllat.